

ЧОРНИЙ В. М.

аспірант ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»
E-mail: globtic@mail.ru

ВНУТРІШНІ РИЗИКИ ВИХОДУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА СВІТОВИЙ РИНОК ЗЕРНА

ЧОРНИЙ В. М.

аспірант ВУЗ «Університет економіки та права «КРОК»
E-mail: globtic@mail.ru

ВНУТРЕННИЕ РИСКИ ВЫХОДА УКРАИНСКИХ КОМПАНИЙ НА МИРОВОЙ РЫНОК ЗЕРНА

CHORNII Vlad

PhD student «KROK» University
E-mail: globtic@mail.ru

INTERNAL RISKS OF UKRAINIAN COMPANIES ENTERING THE WORLD GRAIN MARKET

Анотація. Стаття присвячена дослідженню проблеми ідентифікації та оцінки внутрішніх ризиків виходу українських аграрних підприємств на світовий ринок зерна. Запропоновано оцінювати основні чотири групи внутрішніх ризиків (виробничі, технологічні, фінансові та кадрові) за допомогою комплексної методики.

Ключові слова: внутрішній ризик, аграрне виробництво, світовий ринок, експорт зерна, експертна оцінка.

Аннотация. Статья посвящена исследованию проблемы идентификации и оценки внутренних рисков выхода украинских аграрных предприятий на мировой рынок зерна. Предложено оценивать четыре основные группы внутренних рисков (производственные, технологические, финансовые и кадровые) при помощи комплексной методики.

Ключевые слова: внутренний риск, аграрное производство, мировой рынок, экспорт зерна, экспертная оценка.

Abstract. The article investigates the problem of identifying and evaluating internal risks in the process of entering Ukrainian agricultural enterprises the world grain market. The author proposed to evaluate four main groups of internal risks (operating, technological, financial and human) using complex methods.

Key words: internal risk, agricultural production, world market, the export of grain, expert evaluation.

Постановка проблеми. Здійснюючи звичайну господарську діяльність, всі підприємства працюють в умовах ризику через те, що більшість управлінських рішень приймається в умовах невизначеності та недостатньої кількості інформації про фактори середовища функціонування. Діяльність експортноорієнтованих підприємств, порівняно з підприємствами, які працюють лише на внутрішньому ринку, пов'язана з подвійним ризиком, який може призвести до суттєвих фінансових втрат: тим, що безпосередньо виникає в умовах функціонування у межах світових товарних ринків та ризиком впливу національної економіки на експорту сферу.

Підприємства, які тільки виходять на світовий ринок, здійснюючи перші зовнішньоекономічні операції, лише вчать прогнозувати можливі ризикові ситуації та ефективно управляти ними. Низька компетентність таких підприємств в питаннях здійснення зовнішньоекономічних операцій може призвести до неврахування важливих ризиків зовнішнього та внутрішнього середовища при плануванні виходу на світовий товарний ринок, в результаті чого утворюється загроза для збереження економічної безпеки підприємства. Тому таким суб'єктам зовнішньоекономічних відносин варто приділяти більшу увагу та зосереджуватись на системі управління ризиками, порівняно з суб'єктами підприємництва, які орієнтовані на внутрішній ринок або мають значний досвід праці на світових ринках.

Загрози негативного впливу численних ризиків на різних рівнях середовища, в якому діють аграрні підприємства, висувають вимоги щодо формування механізму захисту від несприятливих факторів для забезпечення безпечної економічної позиції. Фактори ризиків внутрішнього середовища, на відміну від факторів зовнішнього середовища, перебувають під безпосереднім впливом керівництва, і тому їх ідентифікація, детальний аналіз, оцінка

та розробка заходів щодо зниження таких ризиків є важливою задачею управління, в тому числі і для підприємств, що виходять на світовий ринок.

Аналіз досліджень та публікацій. Важливу роль у дослідженні проблематики впливу ризиків на економічну безпеку підприємств, в тому числі аграрних, відіграють праці вітчизняних вчених та практиків, а саме: В. Л. Безбожний, П. К. Бечко, О. С. Дуброва, Ю. Л. Зборовська, С. М. Клименко, О. М. Кобилянська, О. М. Ляшенко, Ю. С. Погорелов, А. О. Романова, Б. М. Шевчик та інші. Проте додаткового дослідження потребує методика оцінки ризиків, які загрожують економічній безпеці аграрних підприємств, які виходять на світовий товарний ринок зерна.

Мета дослідження. Метою статті є дослідження сутності, особливостей впливу та методу оцінки внутрішніх факторів ризику на процес виходу українських підприємств на світовий ринок зерна.

Виклад основного матеріалу. Вихід на світовий ринок вітчизняного аграрного підприємства супроводжується ризиками і загрозами, джерелом яких є фактори внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства. Всі підприємства аграрного сектора діють під впливом величезної кількості чинників внутрішнього середовища сільськогосподарського виробництва, таких як інтенсивність (екстенсивність) виробництва, ресурсний потенціал, система ведення землеробства, сорти вирощуваних культур, система розведення сільськогосподарських тварин, їх породи, форма організації виробництва, кваліфікація персоналу тощо. Перелічені фактори є джерелом ризику недоотримання запланованого урожаю та призводять до додаткових втрат і зниження прибутковості.

При розробці стратегії виходу на зовнішні ринки керівникам аграрного підприємства необхідна методика для оцінки можливих ризиків, джерелом настання яких є фактори внутрішнього середо-

вища господарської діяльності. До внутрішніх ризиків аграрного підприємства, що виходить на світовий ринок, відносно ризики, що спричинені впливом факторів внутрішнього середовища підприємства (на які, в свою чергу, має прямий управлінський вплив керівництво підприємства), які мають загрозу для реалізації зовнішньоторговельного контракту. Основними групами таких ризиків виступають: виробничі, техніко-технологічні, кадрові, фінансові.

Для оцінки сили впливу ризиків внутрішнього середовища на вихід аграрного підприємства на зовнішній ринок пропонується використати методіку, що заснована на комплексному застосуванні декількох методів: методу експертної оцінки, інтегрального та коефіцієнтного методів. Оцінка кожної групи внутрішніх ризиків здійснюватиметься за обраними показниками експертним або коефіцієнтним методом. Рівень ризику групи факторів визначається за формулою:

$$RL_i = \sum_k (\alpha_i^k * p_i^k) \quad (1)$$

де RL_i – рівень ризику i -тої групи факторів;
 α_i^k – вагомість k -того фактора в i -тій групі;
 p_i^k – рівень ризику k -того фактора в i -тій групі.

Інтегральний показник рівня ризику виходу на світовий ринок підприємства

($IRL_{\text{вн.ф.}}$), що спричинений внутрішніми факторами, розраховується наступним чином:

$$IRL_{\text{вн.ф.}} = \frac{\sum_i (RL_i)}{4} \quad (2)$$

Рівень ризику ідентифікується за наступною шкалою:

- 0-30 – прийнятний ризик;
- 30-50 – підвищений ризик;
- 50-75 – критичний ризик;
- 75-100 – неприйнятний ризик.

Першою групою внутрішніх ризиків, які необхідно враховувати аграрному підприємству при прийнятті рішення щодо виходу на зовнішній ринок, є виробничі ризики. Виробничі ризики у діяльності сільськогосподарських підприємств є суттєвими чинниками їх результативності.

Виробничий цикл аграрного виробництва внаслідок його сезонності не може бути пришвидшений за рахунок інтенсифікації. Тимчасовий сезонний розрив між затратами виробництва та виходом продукції, зміна кон'юнктури пропозиції та попиту на сільськогосподарську продукцію призводить до нерівномірного надходження виручки від реалізації продукції впродовж року та зниження платоспроможності аграріїв. Фактична собівартість виробленої сільськогосподарської продукції визначається лише наприкінці року, що унеможливає прогнозування фінансових результатів суб'єктів господарювання [1].

Визначальним фактором, який характеризує ефективність виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств галузі рослинництва, є урожайність сільськогосподарських культур. Рівень врожайності зернових формується, в свою чергу, під впливом таких основних чинників:

- погодних умов (кількість опадів, сума активних середньодобових температур – вимерзання, випрівання посівів, вологість повітря);
- агротехнічних (сівозміни, використання насіння районованих сортів, обсяг використаних добрив, засобів захисту рослин, дотримання строків і якості виконання агротехнічних робіт).

Низька урожайність може стати джерелом ризику невиконання зовнішньоекономічного контракту за обсягом або якістю, тому розглядається як ризик виходу аграрного підприємства на зовнішній

ринок. Урожайність виступає внутрішнім фактором виробничого ризику, однак формується під впливом як зовнішніх (погодні умови) так і внутрішніх чинників середовища (агротехнічні умови). Оскільки процес виробництва є внутрішнім елементом середовища аграрного підприємства і піддається впливу з боку його керівників, такі зовнішні ризики як погодні умови, розглядаються в одному блоці з внутрішніми виробничими ризиками.

Особливістю аграрного виробництва є те, що воно здійснюється під значним впливом погодних умов, а також залежить значною мірою від природно-кліматичних особливостей регіону. Коли природні сили в будь-якій іншій галузі розглядаються лише з погляду стихійного лиха та заподіяння збитків, то сільське господарство в цьому відношенні є винятком. Обсяг сонячної енергії та вологи протягом року є істотним фактором виробництва, який може принести як збитки так і прибутки [2]. Погодні умови в Україні сприяли отриманню високих урожаїв в 2013-2014 роках, проте в 2015 році для окремих галузей зернового виробництва створили негативні умови. Так, через посуху восени 2015 року збір кукурудзи скоротився на 18,5% (або 5,28 млн. тонн), а урожайність культури впала на 4,5 ц/га [3].

На якість ґрунтів, їх родючість, значно впливають обсяги та якість добрив. Окремі дослідження показують, що за останні 10 років внесення мінеральних добрив скоротилося у 10 разів, а органічних добрив – 7 разів. Середньорічний недобір сільськогосподарської продукції у перерахунку на зерно, внаслідок зменшення внесення мінеральних добрив, становить 18 млн. т. За даними Інституту агротехнології та біотехнології, майже третина ґрунтів деградує через нестачу добрив. Якщо в Європі й США аграрії вносять від 200-300 до 700-800 кг мінеральних добрив на 1 га, то в Україні – лише 10-15 кг [4].

Наступним виробничим фактором ризику неотримання планового врожаю є обраний сорт зерна. Окремі дослідження у світі показують, що при сприятливих погодних умов, внесок фактору сорту у високу врожайність складає 60%, а посилене мінеральне живлення ґрунту – 40% [5].

Причинами виникнення виробничих ризиків у рослинництві є також поширення хвороб та шкідників рослин. Шкідники з високою ймовірністю можуть пошкодити частину урожаю аграрного виробництва і знизити його якість. Так, у 2006 році сукупність таких факторів, як високі температури навесні та влітку, засміченість посівів, відсутність захисних заходів, призвели до значного ураження шкідником 16% урожаю вітчизняних виробників (близько 1,5 млн. тонн). В результаті значна частина експортного зерна втратила якісні характеристики та перейшла до розряду фуражного зерна зі значним зниженням вартості [6].

Собівартість продукції – також важливий показник виробничої діяльності аграрного підприємства. Неочікуване зростання собівартості продукції також може стати ризиком зернового виробництва. Експортні контракти найчастіше укладаються на значні обсяги поставок. При низькій рентабельності суттєві зміни собівартості поставленої на експорт продукції несуть ризик втрати прибутку, або навіть отримання збитку. Основними факторами зростання собівартості є зростання цін на основні сировинні та матеріальні ресурси: насіннєвий матеріал, мінеральні добрива, пальне, запчастини для ремонту сільськогосподарської техніки.

Оцінку виробничих ризиків підприємств агропромислового комплексу при виході на світовий ринок проведемо на прикладі агрохолдингу «Індустріальна молочна компанія» (далі АХ «ІМК»). АХ «ІМК» створено в 2007 році, а з 2011 року входить до Топ-10 найбільших агрохолдингів в Україні. Основними видами діяльності є виробництво сільськогосподарської продукції у рослинництві (пшениці, кукурудзи, сої, соняшника тощо) і тваринництві (молоко).

Оцінка виробничих ризиків агрохолдингу «Індустріальна молочна компанія» при виході на нові зовнішні ринки в 2017 році проводилась експертним методом. На основі думок чотирьох експертів, до складу яких входили автор та три представники експертної спільноти аграрного бізнесу, розраховано оцінку виробничого ризику (табл. 1).

Таблиця 1. Оцінка виробничих ризиків АХ «ІМК» (прогноз на 2017 р.)

№ з/п	Фактор ризику	Вагомість	Оцінки експертів (балів)			
			1	2	3	4
1	Якість сівоматеріалу	0,25	1	1	2	1
2	Хвороби та шкідники	0,3	2	2	1	2
3	Родючість ґрунтів	0,35	2	2	1	2
4	Зростання собівартості через:	0,1	2,0	2,0	1,7	1,7
4.1	→ перевитрати матеріальних ресурсів		1	2	1	1
4.2	→ зростання транспортних витрат		3	2	2	2
4.3	→ зростання витрат на оплату праці		2	2	2	2
5	Разом (зважені оцінки)	1	1,8	1,8	1,3	1,7
6	Рівень ризику (р.5*100%/4)	x	43,8	43,8	32,9	42,9

Джерело: складено автором

Низький рівень виробничого ризику АХ «ІМК», що визначений експертами, пов'язаний зі значним розвитком виробничої складової на підприємствах холдингу. Так, в 2015 році зібрано врожай в розмірі 638,3 тис. тон. При цьому врожайність в АХ «ІМК» була вищою за середній рівень в Україні (пшениця – 5 тон/га, кукурудза – 7,3 тон/га).

В холдингу використовуються переважно якісні сорти зернових, при вирощуванні використовуються якісні добрива та більшість полів оснащені системами зрошення. Більшістю експертів виробничий ризик АХ «ІМК» оцінено як підвищений, але не критичний.

Для українського аграрного виробництва також притаманні техніко-технологічні ризики, серед яких насамперед ризик втрати врожаю, зниження його якості та ризик появи додаткових витрат, що спричинені факторами технологічного характеру. Особливої ваги ці ризики набирають саме для сільськогосподарських підприємств, що виходять на зовнішні ринки, оскільки вимогам до якості продукції таких підприємств приділяється більше уваги, ніж на внутрішньому ринку. Фактори, що спричиняють появу техніко-технологічних ризиків на українських підприємствах, як правило включають в себе:

1) вихід з ладу техніки у зв'язку з її поламкою з причини використання техніки з високим рівнем амортизації;

2) використання застарілої технології та техніки, яка має низьку продуктивність або приносить шкоду якості продукції аграрного виробництва;

3) недостатність технічних потужностей для своєчасного посіву, збору врожаю, зберігання зерна тощо.

Згідно з окремими дослідженнями, забезпеченість основною сільськогосподарською технікою вітчизняних підприємств складає лише 45-65% від розрахункової технологічної потреби. З них близько 95% експлуатуються поза амортизаційними строками. За даними експертів, рівень зношеності техніки та обладнання у сільському господарстві в 2016 році становить від 50 до 70%. Через фізичне зношення та технічні несправності щорічно не використовується 25-35% тракторів, комбайнів та інших сільськогосподарських машин [7].

Оцінка технологічних ризиків АХ «ІМК» здійснювалась за допомогою абсолютних та відносних показників групою експертів. Результати оцінки технологічних ризиків АХ «ІМК» приведені в таблиці 2.

Таблиця 2. Оцінка технологічних ризиків АХ «ІМК» (прогноз на 2017 р.)

№ з/п	Фактор ризику	Показник	Значення показника	Бал	Рівень ризику
1	Нестача ресурсів	Забезпеченість земельними ресурсами	100%	1	прийнятний
2	Недостатність техніки для збору врожаю	Рівень забезпеченості технікою	100%	1	прийнятний
3	Ризики втрати врожаю під час зберігання	Забезпеченість елеваторами	100%	1	прийнятний
4	Ймовірність простоїв	Рівень зносу техніки (середній рівень)	23,8%	1	прийнятний
5	Ризик відставання в інформаційних технологіях	Частка забезпеченості інформаційними технологіями	90%	1	прийнятний

Джерело: складено автором

Результати оцінки показали, що компанія наразі забезпечена земельними ресурсами, але передбачається розширення земельного фонду з 136,6 тис. га до 156,7 тис. га в 2017 році. АХ «ІМК» для зберігання врожаю використовує тільки власні зерносклади (потужність 554 тис. тон), які на 100% задовольняють сучасні потреби і мають потенціал для зростання, що в свою чергу дає можливість підприємству відвантажувати продукцію протягом всього маркетингового року і значно знижувати цінові ризики та ризики втрати врожаю під час зберігання. На підприємствах АХ «ІМК» впроваджена інформаційна система для управління ефективністю «ІМК-Компас». Розглянуті фактори ризику вказують на прийнятний рівень техніко-технологічних ризиків для АХ «ІМК».

Окрім проблем морально-застарілої техніки, важливим питанням залишається застосування нових технологій вирощування зернової продукції, недостатність систем меліорації (2,59 млн. га з оброблених 27,85 млн. га сільськогосподарських земель) [8]. Також на виникнення ризикових ситуацій впливає рівень розвитку інфраструктури галузей аграрного виробництва (забезпеченість елеваторами, залізничними вагонами, автотранспортом тощо).

Оцінка кадрових ризиків АХ «ІМК» при виході на нові зовнішні ринки в 2017 році проводилась експертним методом (табл. 3).

Таблиця 3. Оцінка кадрових ризиків АХ «ІМК» (прогноз на 2017 р.)

№ з/п	Фактор ризику	Вагомість	Оцінки експертів (балів)			
			1	2	3	4
1	Плинність кадрів	0,1	2	2	1	2
2	Забезпеченість кадрами	0,2	2	2	3	2
3	Лояльність персоналу	0,15	1	1	2	1
4	Рівень задоволеності персоналу заробітною платою	0,3	1	2	2	1
5	Рівень професійної кваліфікації персоналу:	0,25	1,3	1,7	1,0	1,3
5.1	→ топ-менеджменту	x	1	1	1	1
5.2	→ керівників та фахівців	x	1	2	1	2
5.3	→ робітників	x	2	2	1	1
6	Разом (зважені оцінки)	1	1,4	1,8	1,9	1,4
7	Рівень ризику (р.6*100%/4)	x	34,6	44,2	46,3	34,6

Джерело: складено автором

Експерти оцінювали рівень показників на основі опитування працівників підприємств АХ «ІМК». У результаті оцінки отримано прийнятний рівень кадрового ризику для здійснення зовнішньоторговельних операцій.

Кадровий ризик передбачає наявність загроз з боку фахівців галузі сільського господарства, які можуть призвести до небезпеки. Ці ризики виникають під час підбору або/та звільнення персоналу, пов'язані з наявністю в агроформуваннях так званих груп ризику, а можуть з'явитись у результаті неефективної мотивації персоналу. Також низький рівень заробітної

плати сільськогосподарських працівників, сезонний характер виробництва, несприятливі умови праці та соціально-побутові умови знижують рівень зацікавленості та трудової активності персоналу і безпосередньо впливають на ефективність виробництва. Для аграрної галузі характерною є нестача технічного персоналу, на що, серед інших факторів, впливають особливості соціокультурного середовища, зокрема непристизжність технічних професій.

Фактором ризику також є відсутність практики роботи менеджера підприємства на міжнародних ринках, спілкування із іноземними партнерами, відсутність розуміння процесу міжнародних поставок, незнання управлінським персоналом особливостей ведення міжнародного бізнесу, особливостей ділової культури зарубіжних країн тощо.

Фінансові ризики для аграрних підприємств, що виходять на зовнішній ринок, полягають перш за все у недостатності фінансових ресурсів для реалізації цього проекту. Фінансові ризики дозволяють оцінити доступ всіх господарюючих суб'єктів в аграрній галузі до кредитних ресурсів, можливості отримання регіональних асигнувань, здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності за допомогою регіональних органів влади, отримання податкових пільг. Певною мірою ці ризики визначають рівень неготовності потенційних інвесторів вкладати кошти у розвиток галузі.

Оцінку фінансових ризиків АХ «ІМК» здійснено на основі фінансової звітності холдингу (табл. 4).

Таблиця 4. Результати оцінки фінансових ризиків АХ «ІМК» на 2017 р.

№ з/п	Фактор ризику	Показник	Значення показника	Бал	Рівень ризику
1	Нестача фінансових ресурсів	Коефіцієнт фінансової автономії	0,343	2	підвищений
		Поточна ліквідність	0,336	2	підвищений
		Темп зростання інвестицій	1,174	1	прийнятний
2	Ризик неотримання банківського кредитування	Рівень ймовірності банкрутства (коэф. Альтмана)	3,2 низька ймовірність банкрутства	1	прийнятний
3	Недостатня рентабельність	Рівень рентабельності активів, %	8,04	1	прийнятний
4	Загальний показник ризику	Середній рівень балів	x	1,4	прийнятний
5	Рівень ризику		x	35	підвищений

Джерело: складено автором

Узагальнені дані оцінки впливу внутрішніх ризиків АХ «ІМК» на зовнішньоекономічну діяльність приведено в табл. 5.

Таблиця 5. Результати оцінки внутрішніх ризиків зовнішньоекономічної діяльності агрохолдингу «Індустріальна молочна компанія»

№ з/п	Група ризиків	Фактор ризику	Рівень ризику (середнє значення за оцінками експертів)
1	Виробничі	Якість сівоматеріалу	40,8 (підвищений ризик)
		Хвороби та шкідники	
		Родючість ґрунтів	
		Зростання собівартості	
2	Технологічні	Нестача ресурсів	25,0 (прийнятний рівень ризику)
		Недостатність техніки для збору врожаю	
		Ризики втрати урожаю під час зберігання	
		Ймовірність простоїв через поламаку техніки	
		Ризик відставання в інформаційних технологіях	

3	Кадрові	Плинність кадрів	39,9 (підвищений ризик)
		Забезпеченість кадрами	
		Лояльність персоналу	
		Рівень задоволеності персоналу заробітною платою	
		Рівень професійної кваліфікації персоналу:	
4	Фінансові	Нестача фінансових ресурсів	35,0 (підвищений ризик)
		Ризик неотримання банківського кредитування	
		Недостатня рентабельність	
5	Загальний рівень внутрішнього ризику	35,18 (підвищений ризик)	

Джерело: складено автором

За результатами оцінки можна говорити про достатньо стійкий фінансовий стан АХ «ІМК», що не спричиняє фінансових ризиків для виходу підприємства на зовнішні ринки. В цілому рівень внутрішнього ризику для підприємства визначений як підвищений. Отже, приведена методика дозволяє на основі достатньо вузького переліку показників оцінити внутрішні ризики та врахувати таку оцінку при прийнятті рішення щодо виходу аграрного підприємства на світовий ринок.

Висновки. На вітчизняні аграрні підприємства, які виходять на світовий ринок, впливають численні внутрішні ризики, до складу яких автор відносить виробничі, техніко-технологічні, кадрові, фінансові. Перераховані фактори є джерелом ризику недоотримання запланованого урожаю, збільшення витрат і зниження прибутковості. Кожен вид ризиків має свою специфіку прояву та впливу на економічну безпеку аграрних підприємств, що зумовлюється виробничими особливостями сільськогосподарського бізнесу.

Для оцінки сили впливу таких ризиків на зовнішньоекономічну діяльність підприємства автором рекомендується застосування методики на основі методу експертної оцінки, коефіцієнтного та інтегрального методів. Методика передбачає вибір основних факторів внутрішнього ризику, оцінку ймовірності їх впливу експертами за 4-бальною шкалою та розрахунок інтегрального показника впливу внутрішніх ризиків.

Враховуючи значну численність ризиків, подальші дослідження можуть бути присвячені розробці моделі зміцнення економічної безпеки підприємств, що виходять на світовий ринок зерна.

Список використаної літератури та джерел інформації

- Бечко П. К. Теоретичні основи впливу економічних ризиків на діяльність суб'єктів аграрного виробництва [Електронний ресурс] / П. К. Бечко, А. О. Романова // Ефективна економіка. – 2012. – № 2. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_2_24
- Ящук О. О. Особливості прояву ризику в діяльності аграрних підприємств / О. О. Ящук // Аграрний вісник Причорномор'я (Економічні науки). – 2009. – № 49. – С. 38–43.
- Віленчук О. М. Концептуальні підходи до ідентифікації, оцінювання та управління ризиками в аграрній сфері / О. М. Віленчук // Вісник ЖНАЕУ. – 2013. – № 1/2 (37), т. 2. – С. 137–147.
- Потенціал сорта как основа урожайности пшеницы [Электронный ресурс] / В. Моргун, В. Швартау // Зерно. 2010. – № 5. – Режим доступа : <http://www.zerno-ua.com/journals/2010/may-2010-god/potencial-sorta-kak-osnova-urozhaynosti-pshenicy>
- Итоги зернового года: хронология сезона-2006/07 [Электронный ресурс] // Портал «АПК Информ». – 30 июля 2007. – Режим доступа : http://www.apk-inform.com/ru/news/48152#.WDQlp_mLSM8
- Кошельник В. М. Матеріально-технічне забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] /

В. М. Кошельник // Эффективная экономика. – 2014. – № 4. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2920>

7. Урожайність зернових в Україні в рази нижча європейських показників [Електронний ресурс] // Корреспондент. – 29 липня 2013. – Режим доступу : <http://ua.korrespondent.net/business/economics/1586131-urozhajnist-zernovih-v-ukrayini-v-razi-nizhcha-evropejskih-pokaznikov>

References

1. Bechko P. K. Teoretychniosnovy vplyvu ekonomichnyh ryzykiv nadijal'nist' sub'ektivagrnogovyrobnyctva [Elektronnyj resurs] / P. K. Bechko, A. O. Romanova // Efektyvna ekonomika. – 2012. – № 2. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_2_24

2. Jashhuk O. O. Osoblyvosti projavuryzykuvidijal'nosti agrarnykh pidpryemstv / O. O. Jashhuk // Agrarnyj visnyk Prychornomor'ja (Ekonomichna nauka). – 2009. – № 49. – S. 38–43.

3. Vilenchuk O. M. Konceptual'ni pidhody do identyfikacii, ocinj uvannj jata upravlinnj jazykam yv agrarnij sferi / O. M. Vilenchuk // Visnyk ZhNAEU. – 2013. – № 1/2 (37), t. 2. – S. 137–147.

4. Potencial sortakakosnovaurozhajnostipshenicy [Elektronnyj resurs] / V. Morgun, V. Shvartau // Zerno. – 2010. – № 5. – Rezhym dostupu : <http://www.zerno-ua.com/journals/2010/may-2010-god/potencial-sorta-kak-osnova-urozhajnosti-pshenicy>

5. Itogizernovogogoda: hronologija sezona-2006/07 [Elektronnyj resurs] // Portal «APK Inform». – 30 ijulja 2007. – Rezhym dostupu : http://www.apk-inform.com/ru/news/48152#.WDQJp_mLSM8

6. Koshel'nyk V. M. Material'no-tehnichnezabezpechennja ozvytkusil's'kogospodars'kyh pidpryemstv [Elektronnyj resurs] / V. M. Koshel'nyk // Efektyvna ekonomika. – 2014. – № 4. – Rezhym dostupu : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2920>

7. Urozhajnist' zernovyh v Ukraini v razynyzhchajevropejs'kyh pokaznykiv [Elektronnyj resurs] // Korrespondent. – 29 lypnja 2013. – Rezhym dostupu : <http://ua.korrespondent.net/business/economics/1586131-urozhajnist-zernovih-v-ukrayini-v-razi-nizhcha-evropejskih-pokaznikov>

Умови публікації наукових статей в журналі «Фінансові послуги» в розділі «Наука»

У журналі на платній основі розміщуються наукові праці, які відповідають профілю видання та раніше не публікувалися.

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

- Всеукраїнський науково-аналітичний журнал «Фінансові послуги» видається виходить 6 разів на рік.
- Статті публікуються на одній з 3-х мов: українською, російською, англійською та супроводжуються анотаціями на кожному з цих мов.
- До розміщення в журналі приймаються статті, огляди, короткі повідомлення, дискусійні матеріали, листи до редакції, а при необхідності – окремі розширені препринти робіт і дисертацій з публікацією в журналі їх рефератів.
- Обсяг статей не обмежується.
- За автором зберігається право публікації перекладів або перероблених матеріалів статті в інших виданнях.
- Автори можуть замовити за додаткову плату необхідну кількість журналів або відбитків своєї статті.

СТРУКТУРА СТАТТІ

1. УДК XXX.XXX.X
2. **Автори:** Прізвище І. Б., науковий ступінь, звання, тел., E-mail, місце роботи (на укр., рос., англ. мовах).
3. **Назва статті** (на укр., рос., англ. мовах).
4. **Анотації** В анотаціях вказується: Прізвище І. Б. авторів; назва статті; текст анотації – 400...500 друкованих знаків; ключові слова) (на укр., рос., англ. мовах).
5. **Текст статті:** складається із таких розділів: вступ і постановка задачі; розділи (підрозділи) основної частини; результати, висновки і рекомендації; література.
  - 5.1. **Текст** набирається в редакторі WORD, шрифт кель – 14, полуторний інтервал, відступ першого рядка – 0,75. Формат сторінки А4, поля: зверху 20 мм, знизу 20 мм, зліва 20 мм, праворуч 15 мм. Орієнтація сторінок – книжна. Текст подається відредагований.

- 5.2. **Формули** розташовуються по центру робочого поля або в тексті статті. Формули, змінні в тексті та на рисунках набираються в редакторі MathType, версії 4.0 і більше.
- 5.3. **Малюнки** чорно-білі повинні бути якісними, чіткими, всі написи повинні добре проглядатися (шрифт виключно Times New Roman).
- 5.4. **Редактор формул** – Math Type Equation, шрифт – Times New Roman, змінні – курсивом, грецькі – прямо, російські – прямо.
- 5.5. **Таблиці** виконуються за допомогою табличного процесора редактора.
6. **Розширена анотація** на англійській мові та її переклад на українську або російськомову. Об'єм анотації – 1000...1500 друкарських знаків.
7. **Транслітерацію списку літератури.**
8. **Відомості про авторів** (ПІБ, вчений ступінь, посада, місце роботи, e-mail, адреса).

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Адреса редакції: Україна, Київ, вул. Новокосянтинівська, д. 2А
Тел.: (044) 238-68-38
E-mail: nauka@ukrbizn.com
Сайт: <http://ukrbizn.com>